

V pektíne, získanom takýmto spôsobom stanoví sa percento galakturonovej kyseliny z množstva kyslíčnika uhlíčitého, vznikajúceho pri hydrolýze pektínu 12%-nou HCl, ktorá sa robí v popísanej aparatúre.

$$\text{Percento galakturonovej kyseliny v pektíne} = \frac{0,969 p}{k}, \text{ pričom:}$$

p je množstvo ccm 0,1 N Ba(OH)₂ slúčeného s CO₂ pri analýze pektínu;

k je absolútne suchá navážka pektínu.

Pre charakteristiku složenía pektínu tabaku uvádzame tab. č. 2.

(Preložil *Peter Lebovič*.)

NOVÉ KNIHY A ČASOPISY

Fanderlík-Prídal-Trenz: **Sklářské praktikum**. Vydalo průmyslové vydavatelství, Praha 1951. 272 stran, 78 obr., 25 tabuliek.

Pozoruhodná práca kolektívu Výskumného ústavu Československých sklářských závodov v Hradci Královej vyšla nedávno pod skromným názvom Sklářské praktikum. Hoci názov diela i predhovor autorov svádza k domnienke, že sa jedná o cvičné kompendium pre študujúci sklářsky dorast, no rozsah i obsah diela a spôsob podania látky v zápätí koriguje tento dojem a vnucuje azda výstižnejší názov, hoci ako „Metodika skúšania v sklářstve“ a pod.

Predmetná publikácia nie je síce celkom nová, nakoľko královohradecký kolektív vydal už na ten istý námet pojednanie v edícii Chemickéj technológie pred tromi rokmi: Rozborov sklářské. Oproti Rozborom znamená však toto vydanie značný pokrok, a to niekoľkým smerom. Predovšetkým dielo nie je appendixom iných, vzájomne nesúvisiacich statí, ako to bolo u Rozborov sklářských, ale je to dielo samostatné, pojednávajúce iba o skle, čím je bezprostrednejšie pre každého, ktorému je určené. Avšak dielo prináša viac novôt jak v samotnom podaní látky, tak i v pojatí novších, najmä fyzikálno-chemických metód a poukazuje aspoň na najdôležitejšie poznatky a metódy zo sovietskej literatúry. Pre vedeckú kvalifikáciu autorov treba uviesť radostnú skutočnosť, že v tieto dni vyšla ich práca s podobným námetom (Chímia stekla, sborník I.) v Moskve v ruskom jazyku. Treba vysoko hodnotiť kritický postoj autorov k jednotlivým metódam, overený vlastnými, dlhoročnými skúsenosťami vo Výskumnom ústave sklářskom v Hradci Královej.

Látka je rozdelená na 4 časti, a to na časť všeobecnú, fyzikálnu a fyzikálno-chemickú, chemicko-analytickú a pyrometrickú.

Všeobecná časť uvádza najmä charakteristické znaky sklářských surovín, výpočet sklářskej vsádzky a výpočet niektorých adičných vlast-

ností skiel na základe chemického zloženia. Zvlášť cenné sú novšie formulky, tabuľky a nomogramy pre výpočet súčiniteľa tepelnej rozťažnosti, špecifickej váhy, indexu lomu a viskozity skla.

Vo fyzikálnej a fyzikálno-chemickej časti, ktorá oproti sklárskym Rozborom je značne rozšírená, sa preberajú spôsoby stanovenia špecifickej váhy, modulu pružnosti, určovanie pevností, tvrdosti, tepelných a optických vlastností skiel. Osobitná kapitola je venovaná skúšaniam bezpečnostných skiel kalených (jednovrstvových), slúžiacich na zasklievanie motorových vozidiel. Z prevádzkovej kontroly výroby sú uvedené skúšky rovnomernosti skla jednak podľa metódy rýchlostanovenia špecifickej váhy pomocou ťažkých kvapalín (density-control), jednak sledovaním bodu mäknutia podľa Littletona. Veľmi podrobný a výstižný je popis určovania kameňov v skle včítane popisu petrografickej úpravy vzorky (mikrovýbrusy) a pozorovania v polarizovanom svetle. Ďalej uvádzajú stanovenie chladiaceho postupu, rozosklenia, vnútorného napätia, viskozity, povrchového napätia skloviny, chemickej odolnosti skla a mikrochemický rozbor plyných inklúzií v skle. Pre úplnosť je uvedený spôsob brania priemernej vzorky pre rozbor ako aj metodika rozboru dymových plynov Orsatovým prístrojom.

V chemicko-analytickej časti sa preberá metodika stanovenia najdôležitejších zložiek jednotlivých surovín, sklárskej vsádzky a hotových skiel. Tu treba vyzdvihnúť zvlášť cenný poukaz na novú rýchlometódu Webster-Lyleho na rozbor skla.

Konečne veľmi krátka pyrometrická časť obsahuje poukazy na rôzne typy pyrometrov a pyroskópov, používaných v sklárstve a je doplnená tabuľkou žiaromeriek a sít, ako aj soznamom zariadenia prevádzkového kontrolného laboratória v sklárni.

Kniha obsahuje ďalej 3 prehľadné tabelárne zostavenia rozosklenených fáz a sklárskych závad, z ktorých jedno je farebné.

Ako zo stručného výpočtu obsahu je zrejmé, Sklárské praktikum podáva vo vyčerpávajúcej forme, a to slohom jasným a prístupným, súčasný stav danej tematiky a poskytuje tak praktikovi, výskumníkovi a študujúcemu všetko to, čo má vedieť o skúšaní skla a jeho výroby.

Pre najbližšie vydanie tejto knihy by som chcel upozorniť na niektoré vhodné doplnky. Tak vo fyzikálno-chemickej časti doporučil by som aspoň krátko stať o röntgenometrickej metóde skúmania jemnej štruktúry skla a jeho závad, o termickej analýze sklotvorných sústav (pozri Fanderlík: Fázové diagramy ve sklárství, 1951). Z prevádzkových kontrolných prístrojov bolo by účelné spomenúť aj samočinné analyzátory dymových plynov (Mono, Duplex Ados, vodivostné analyzátory SH), ďalej ťahomery, termoregulátory a i. Pre úplnosť laboratórnej výbavy aspoň väčších sklárni snáď mohlo by sa poukázať aj na dôležitosť a princíp rozboru tuhých palív (kalorimetria).

Chemicko-analytická časť sa zaoberá prevažne iba gravimetrickými a titračnými metódami. Túto časť by bolo potrebné prepracovať — shodne s metodikou v hutníctve — novodobými fyzikálno-chemickými metódami (polarografia, spektrografia, konduktometria, potenciometria, kolo-

rimetria, elektroanalýza) s kritickými pokynmi pre analytika, kedy ktorá metóda sa doporučuje s ohľadom na absolútne a relatívne množstvo jednotlivých složíek, majú na zreteli súčasne úsporu časovú.

Rušiive pôsobí väčší počet tlačových i typových chýb, ktoré pri najbližšom vydaní bude možno tiež odstrániť. A niet pochyby o tom, že pre malý náklad tohto diela (2000 ex.) bude čoskoro nasledovať druhé vydanie!

Je záslužnou prácou sklárskeho kolektívu v Hradci Královej, že vydaním tohto diela kompletovoal československú odbornú literatúru o skúšaní silikátov (Špeta: Rozbory v cementárstve, 1951, Matějka: Skúšanie hmôt v hrubej keramike (v tlači) aj v odbore sklárskom, za čo mu je vďačná odborná verejnosť nielen v ČSR, ale aj v sriatelenej cudzine.

Mikuláš Gregor

KOMISIA PRE CHEMICKO-TECHNOLOGICKÚ TERMINOLÓGIU.

Slovenská chemická terminológia

Vzhľadom na to, že v slovenčine nemáme ešte ustálenú jednotnú chemicko-technologickú terminológiu, bolo treba revidovať všetky názvy, používané vo vedeckej praxi, a to:

1. s hľadiska pojmovej presnosti, správnosti a výstižnosti,
2. s hľadiska jazykovej správnosti a
3. s hľadiska pravopisu (najmä cudzích slov) a zčasti aj s hľadiska výslovnosti.

Z týchto dôvodov utvorila sa r. 1948 pri redakcii časopisu Chemické zvesti Komisia pre ustálenie slovenského chemicko-technologického názvoslovia, ktorá sa r. 1950 pričlenila k Jazykovednému ústavu Slovenskej akadémie vied a umení v Bratislave.

Zakladateľom a prvým predsedom Komisie bol prof. RNDr. Teodor Krempaský. Po jeho smrti sa stal predsedom prof. Dr. Juraj Gašperík. Členmi Komisie boli prof. Ing. Dr. Mikuláš Gregor, prof. Dr. Blahoslav Stehlík, prof. Dr. Miloslav Dillinger, Ing. Miroslav Zigmund, Dr. Vojtech Kellö a Dr. Ján Horecký. Okrem týchto spolupracovali s Komisiou aj niektorí iní odborníci.

Komisia pravidelne uverejňovala svoje návrhy v Chemických zvestiach v rubrike „O správne chemicko-technologické názvoslovie“ a umožnila aj širšej chemickej verejnosti vyjadriť sa k navrhovaným názvom pred ich definitívnym prijatím. Výsledky svojej doterajšej práce predkladá teraz Komisia súborne, aby našim chemikom uľahčila vyhľadávanie správnych názvov, uverejnených v posledných troch ročníkoch Chemických zvestí (1948, 1949, 1950).